

Дело C-242/20

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

8 юни 2020 г.

Запитваща юрисдикция:

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Хърватия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

6 май 2020 г.

Ищец:

HRVATSKE Šume d.o.o., Zagreb, правоприемник на HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj, p.o., Zagreb

Отвeтник:

BP EUROPA SE, правоприемник на DEUTSCHE BP AG, правоприемник на THE BURMAN OIL (Deutschland), GmbH

[...]

Предмет: Преюдициално запитване — Сътрудничество по граждански и търговски дела

Запитваща юрисдикция:

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Висш търговски съд на Република Хърватия) [...]

Страни в главното производство [...]:

Ищец: дружеството HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, [...] действащо като правоприемник на дружеството HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj, p.o., Zagreb, [...] наричано по-нататък „ищецът“

Отвeтник: дружеството BP EUROPA SE Hamburg, [...], действащо като правоприемник на дружеството DEUTSCHE BP AG, [...], правоприемник на

THE BURMAN OIL (Deutschland), GmbH, [...] наричано по-нататък „ответникът“

Кратко представяне на предмета на спора в главното производство и релевантните факти, съдържание на националните разпоредби, които е възможно да намерят приложение, и изложение на причините, накарали запитващата юрисдикция да се запита за тълкуването на разпоредбите от правото на Съюза:

В разглеждания случай *Trgovački sud u Zagrebu* (Търговски съд Загреб) [...] обявява, че не е компетентен и отхвърля иска, тъй като според него съдилищата в Република Хърватия не разполагат с международна компетентност. Срещу това определение ищецът подава жалбата, разглеждана понастоящем от *Visoki trgovački sud Republike Hrvatske* (Висш търговски съд на Република Хърватия) [...].

Производството пред *Trgovački sud u Zagrebu* (Търговски съд Загреб) започва след като на 1 октомври 2014 г. ищецът предявява иск, в който твърди, че с решение на *Vrhovni sud Republike Hrvatske* (Върховен съд на Република Хърватия) от 21 май 2009 г. [ориг. 2] [...] се изменят по-ранни съдебни решения и се приема, че принудителното изпълнение върху предмета на изпълнението, разпоредено с влязло в сила разпореждане за принудително изпълнение на *Trgovački sud u Zagrebu* (Търговски съд Загреб), срещу ищеца е недопустимо. Успоредно с това в същото решение ответниците по съответните дела са осъдени да възстановят на ищеца в настоящото производство разноски в размер на 299 974,65 хърватски куни (HRK) в срок от 8 дни, като е отхвърлено искането на ответника и на първоначалния ответник за присъждане на разноски в размер на 231 480,90 HRK.

С предходно разпореждане за принудително изпълнение на *Trgovački sud u Zagrebu* (Търговски съд Загреб), по искане на праводателя на ответника в настоящото производство в качеството на взискател, всъщност е разпоредено принудително изпълнение срещу длъжник в изпълнително производство — дружеството *FUTURA d.o.o. Zagreb*, като това е трябвало да стане чрез запор на дължими парични вземания срещу ищеца в настоящото производство в качеството му на длъжник спрямо длъжника в изпълнителното производство и тяхното прехвърляне на праводателя на ответника в настоящото производство в качеството му на взискател с цел покриване на вземане. Ищецът, в качеството на посочен длъжник спрямо длъжника в изпълнителното производство, предприема правни действия, но в изпълнителното производство те нямат суспензивно действие, поради което е извършено принудително събиране по съдебен ред на вземането в изпълнителното производство, като на 11 март 2003 г. в сметката на ищеца са запорирани и преведени в полза на ответника 3 792 600,87 HRK.

В производството, образувано по искане на ищеца за установяване на недопустимостта на съдебното изпълнение срещу него, в решение на Vrhovni sud Republike Hrvatske (Върховен съд на Република Хърватия) от 21 май 2009 г. [...] се констатира, че принудителното изпълнение е било недопустимо, поради което ответникът не е придобил качеството на кредитор на ищеца в настоящото производство, и чрез това влязло в сила решение на Vrhovni sud Republike Hrvatske (Върховен съд на Република Хърватия) отпада правното основание за събиране на вземането от страна на ответника в настоящото производство спрямо ищеца. Оказва се, че ответникът се е обогатил неоснователно, поради което е длъжен да върне на ищеца онова, което е получил без основание в рамките на проведеното изпълнителното производство, ведно със законните лихви за забава.

По силата на разпоредбите, уреждащи изпълнителното производство, в такива случаи е възможно в същото изпълнителното производство да се поиска насрещно изпълнение, но това може да стане най-късно в срок от една година, считано от деня на извършване на принудителното изпълнение, което налага ищецът да започне настоящото отделно исково производство за връщане на полученото без основание поради отпадане впоследствие на основанието за получаването. Правилото относно срока, в който трябва да се направи искане за насрещно изпълнение, е въведено в член 58, точка 5 от Ovršni zakon (Закон за принудителното изпълнение, Narodne novine, № 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05, 67/08, 139/10, 154/11 и 70/12), но и във всички по-късни разпоредби относно принудителното изпълнение се предвижда същото времево ограничение за предявяване на искания за връщане на платеното в същото изпълнително производство.

Правилата относно връщането на получено без основание се съдържат в членове 1111—1120 от Zakon o obveznim odnosima (Закон за облигационните отношения, Narodne novine № 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 и 29/18), а основното правило се съдържа в разпоредбата на член 1111, параграф 1, където се посочва следното: „Когато част от имуществото на лице по какъвто и да било начин премине в имуществото на друго лице, без това преминаване да се основава на правна сделка, акт на съд или на друг компетентен орган или закон приобретателят е длъжен да я върне, а ако това невъзможно, дължи обезщетение за стойността на извлечената полза“.

Спорът между страните засяга наред с останалото съдебната компетентност, тъй като в писмената си защита по иска ответникът, който е дружество със седалище във Федерална република Германия, оспорва компетентността на съдилищата в Република Хърватия.

Trgovački sud u Zagrebu (Търговски съд Загреб) счита, че не е компетентен, прилагайки неправилно Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1.) [...], в чийто член 66,

параграф 1 се предвижда следното: „Настоящият регламент се прилага само по отношение на **[ориг. 3]** съдебни производства, [които са] образувани[,] по отношение на автентични актове, формално съставени или вписани и по отношение на съдебни спогодби, одобрени или сключени на или след 10 януари 2015 г.“. Този съд стига до извода си относно международната компетентност, тъй като липсва специално правило за международната съдебна компетентност при неоснователно обогатяване и съответно се прилага общото правило, съгласно което компетентен е съдът по местоживеенето на ответника. Тъй като искът по това дело е предявен на 1 октомври 2014 г., приложим е Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1.) [...] (Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74) (наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 44/2011 на Съвета“), но правилното тълкуване на понятието „квазиделикт“, съответно на обхвата на производствата за изпълнение на съдебни решения, не е толкова очевидно, че да няма място за основателни съмнения, поради което с оглед на възникналите въпроси запитващата юрисдикция решава да отправи настоящото преюдициално запитване, за да се установи компетентни ли са съдилищата в Република Хърватия да се произнесат по настоящия иск. Произнасянето на Съда на ЕС по този въпрос е необходимо, за да може Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Висш търговски съд на Република Хърватия) да се произнесе по делото, като въпросът засяга и общия интерес от уеднаквяване на прилагането на правото на Съюза.

[...] [Спиране на производството но произнасянето на Съда на ЕС по преюдициалното запитване с посочване на релевантните национални разпоредби]

I. По първия въпрос

Разпоредбата на член 5, [точка] 3 от Регламент (ЕО) № 44/2011 на Съвета гласи: „Срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка: [...] 3. по дела относно гражданска отговорност, delict или quasi delict — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие;“.

Тъй като още от римското право правният институт на неоснователното обогатяване (правното основание е принудителното изпълнение, което е обявено за недопустимо, и сега ищецът иска връщане на платеното, тъй като е изтекъл предвидения едногодишен срок, позволяващ връщането да стане в рамките на същото съдебно изпълнително дело) спада към квазиделиктите, е възможно да съществува компетентност за съдилищата в Република Хърватия по мястото, където е настъпило неоснователното обогатяване. Привръзката при квазиделикта обаче е мястото, където е настъпило или е могло да настъпи вредоносното събитие, а *forum delicti* обикновено не се

прилага при искания, при които се претендира неоснователно обогатяване, поради което разпоредбата е малко объркваща, тъй като в Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета се предвижда специална компетентност при квазиделиктите, но не се дава адекватна привръзка и съответно привръзката обърква, тъй като при неоснователното обогатяване няма вреда.

Според практиката на Съда на ЕС понятието „дела относно деликтна или квазиделиктна отговорност“ обхваща всякакви искове, с които се цели ангажиране на отговорността на ответник и които не се отнасят за „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета (вж. решения от 27 септември 1988 г., Kalfelis, [C-1189/87, EU:C:1988:459, т. 17 и 18, от 13 март 2014 г., Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, т. 20, и от 28 януари 2015 г., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, т. 44).

В заключението си от 17 април 2016 г. по дело C-102/15, *Gazdasagi Versenyhivatal/Siemens Aktiengesellschaft Österreich*, генералният адвокат предлага при условията на субсидиарност Съдът да отговори на отправения въпрос в смисъл, че член 5, параграф 3 от Регламент № 44/2001 следва да се тълкува в смисъл, че иск за връщане [ориг. 4] поради неоснователно обогатяване не представлява искане, по което се образува „дел[о] относно [деликтна или квазиделиктна отговорност]“ по смисъла на тази разпоредба. Тъй като обаче Съдът приема първото предложение, по този въпрос той не взема отношение (в случая не е имало граждански спор, тъй като се е искало връщане на платеното в административно производство).

По дело C-572/14, по повод предюдициално запитване [...], отправено от *Oberster Gerichtshof* (Върховен съд, Австрия), [...] в решение от 21 април 2016 г. [С]ъдът посочва: „[ч]лен 5, точка 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела следва да се тълкува в смисъл, че иск, с който се претендира заплащането на възнаграждение, на основание на национална правна уредба като посочената в главното дело, с която се транспонира предвидената в член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29/ЕО [на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество] система за „справедливо възнаграждение“, попада в обхвата на понятието „дела относно деликт или квазиделикт“ по смисъла на член 5, точка 3 от този регламент.“

Подобно правило за специална компетентност по този въпрос се съдържа и в Регламент (ЕС) № 1215/2012, само че в член 7, параграф 2, където се посочва следното: „Срещу лице, които има местоживееене в държава членка, могат да бъдат предявявани искове в друга държава членка: [...] по дела относно [...] деликт или квазиделикт — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“.

В съображение 12 от Регламент (ЕО) № 44/2011 на Съвета се посочва, че наред с местоживеенето на ответника трябва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и производството или с оглед да се улесни доброто правораздаване. В конкретния случай съществува именно тясна връзка между съда и производството и се улеснява доброто правораздаване, тъй като ответникът започва първото производство, в което получава плащане, в Република Хърватия а едва впоследствие е установено, че това противоречи на правилата, уреждащи съдебното изпълнително производство. Всички доказателства, които трябва да се представят, също са в Република Хърватия.

Поради това запитващата юрисдикция поставя първия въпрос, а именно попадат ли исковете за връщане на неоснователно платена сума, при които се претендира неоснователно обогатяване, в обхвата на компетентността по Регламент (ЕО) № 44/2011 (2) относно „квазиделиктите“, като се има предвид че в разпоредбата на член 5, [точка] 3 от този регламент по-специално се предвижда, че „[с]рещу лице, които има местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани искове в друга държава членка: [...] по дела относно [...] квазиделикт — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“ [?]

II. По втория въпрос

По-нататък, в разглеждания случай до неоснователното обогатяване се стига в съдебно изпълнително производство, което е проведено, макар да не е трябвало, и сега пред същия съд се иска връщане на неоснователно платената сума в изпълнителното производство, а в разпоредбата на член 22, [точка] 5 от Регламент (ЕО) № 44/2011 на Съвета се предвижда, че по дела във връзка с изпълнението на съдебни решения, изключителна компетентност притежават съдилищата на държавата членка, в която съдебното решение е било или трябва да бъде изпълнено, независимо от местоживеенето.

[ориг. 5]

Погасяването на вземането всъщност е извършено в съдебно изпълнително производство, за което впоследствие с решение на Vrhovni sud Republike Hrvatske (Върховен съд на Република Хърватия) е установено, че не е било правилно проведено по отношение на ищеца. Връщане на платеното не може да се иска в същото изпълнително производство, тъй като е изтекъл едногодишният срок, считано от деня на извършване на принудителното събиране, поради което правилата на съдебното изпълнително производство насочват ищеца към предявяване на граждански иск за връщане на въпросната сума. Поради тясната връзка между исковото производство и съдебното изпълнително производство възниква въпросът дали в този

случай съдилищата в Република Хърватия притежават изключителна компетентност.

Поради това запитващата юрисдикция поставя втория въпрос, а именно попадат ли исковите производства, започнати поради наличието на срок, в който връщането на неоснователно платените суми в производство по принудително изпълнение може да се поиска в същото съдебно изпълнително производство, в обхвата на изключителната компетентност по член 22, [точка 5] от Регламент (ЕО) № 44/2011 (2), където се предвижда че по дела във връзка с изпълнението на съдебни решения изключителна компетентност притежават съдилищата на държавата членка, в която съдебното решение е било или трябва да бъде изпълнено, независимо от местоживеенето?

Преюдициални въпроси:

1. [...] Попадат ли исковите за връщане на неоснователно платена сума, при които се претендира неоснователно обогатяване, в обхвата на компетентността по Регламент (ЕО) № 44/2011 (2) относно „квазиделиктите“, като се има предвид че в разпоредбата на член 5, [точка] 3 от този регламент по-специално се предвижда, че „[с]рещу лице, които има местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани иски в друга държава членка: [...] по дела относно [...] квазиделикт — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“[?]

2. Попадат ли исковите производства, започнати поради наличието на срок, в който връщането на неоснователно платените суми в производство по принудително изпълнение може да се поиска в същото съдебно изпълнително производство, в обхвата на изключителната компетентност по член 22, [точка 5] от Регламент (ЕО) № 44/2011 (2), където се предвижда, че по дела във връзка с изпълнението на съдебни решения изключителна компетентност притежават съдилищата на държавата членка, в която съдебното решение е било или трябва да бъде изпълнено, независимо от местоживеенето?

Към запитването са приложени копия от исковата молба (стр. 1—8 от делото), писмената защита по исковата молба (стр. 43—47 от делото), определението на Trgovački sud u Zagrebu (Търговски съд Загреб) [...] от 20 март 2019 г. (стр. 78—82 от делото), жалбата срещу това определение (стр. 86—88 от делото), писмената защита по жалбата (стр. 91—94 от делото) и определението за спиране на производството от 6 май 2020 г.

Загреб, 6 май 2020 г.

[...] [ориг. 6] [...]